

Fritidsfartøyulykker 2017

Innledning

Dette dokumentet tar for seg deskriptiv statistikk om ulykker knyttet til norske fritidsfartøy. I dokumentet benyttes følgende kilder:

- **Sjøfarsdirektoratets ulykkesdatabase:** En oversikt over dødsulykker på norske fritidsfartøy. Dødsulykkene er hentet fra media, og er kvalitetsjekk mot politiet og hovedredningssentralens registre.
- **Hovedredningssentralens logg:** En oversikt over varslinger som kommer inn til Hovedredningssentralen.
- **Kongelig norsk båtforbunds båtlivsundersøkelse 2012:** Resultatet fra en spørreundersøkelse om nordmenns båtvaner.

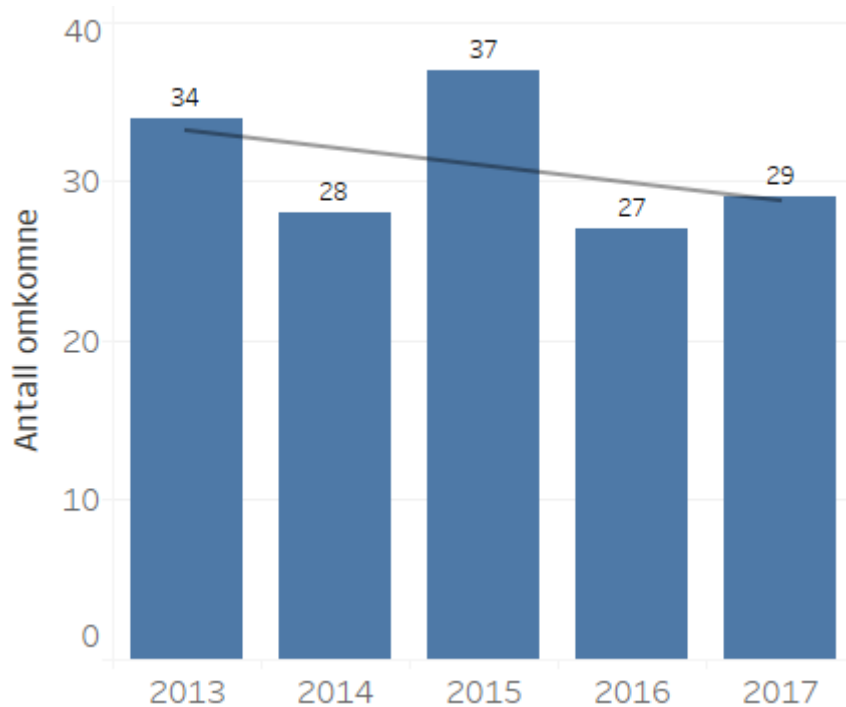
Dokumentet er delt i to hoveddeler, dødsulykker og varslinger fra hovedredningssentralen.

Dødsulykker fra Direktoratets ulykkesdatabase

I dette kapittelet oppsummerer vi dødsulykker knyttet til norske fritidsfartøy de siste fem årene. Hendelsene i 2017 vil bli spesielt utdypet i kommentarene under.

Utvikling i antall hendelser

De siste fem årene har Sjøfartsdirektoratet registrert 157 ulykker hvor fritidsfartøy har vært involvert. Av disse har 141 hendelser medført en eller flere omkomne. Totalt har 155 mennesker omkommet i forbindelse med bruk av norske fritidsfartøy den siste femårsperioden. Dette gir et gjennomsnitt på 31 omkomne per år.

Figur 1: Antall omkomne, norske fritidsfartøy, 2013 – 2017

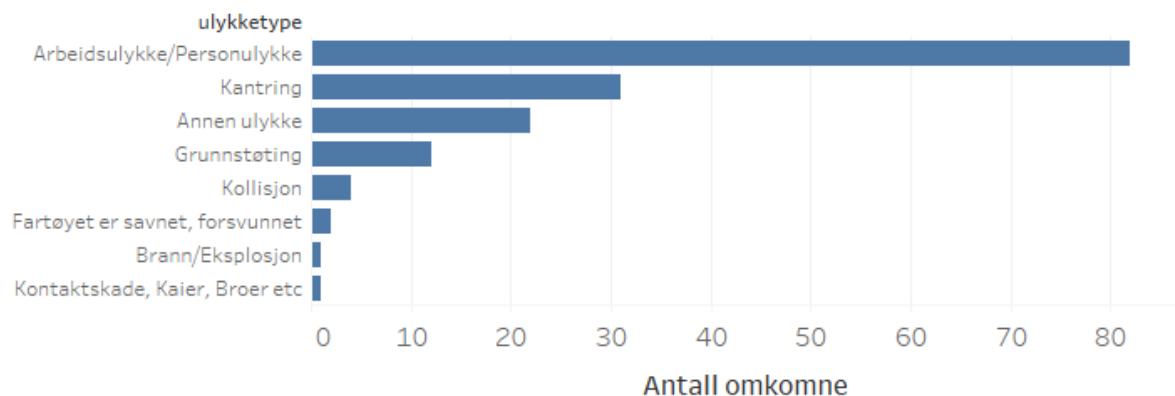
Antallet omkomne har holdt seg forholdsvis stabilt rundt gjennomsnittet, selv om trendlinjen viser en liten nedgang over femårsperioden som helhet. Det er vanskelig å gi noe presist svar på hva som utgjør den observerte variasjonen, da vi ikke har noen god årlig oversikt over båtbruken i Norge. Forskjellen kan dermed stamme fra regulatoriske forhold, som flytevestpåbudet, men også ha sin årsak i andre forhold som vær, vind, endring i bruksmønster, og tilfeldigheter.

Ulykketype

I overkant av halvparten av alle dødsfallene skjer som følge av det vi kaller en personulykke – altså en hendelse som i utgangspunktet ikke har påvirket fartøyet. Typisk hendelsesforløp her er at personen faller over bord, og ikke klarer å komme seg tilbake ombord i fartøyet.

Foruten disse hendelsene utgjør kantring (20 %), og grunnstøting (8 %) majoriteten av skipsulykkene. Gruppen «annen ulykke» består hovedsakelig av hendelser hvor det er usikkert hva som har skjedd, f.eks. i tilfeller hvor personer blir funnet i havet uten at vi vet hva som var årsak til hendelsen.

I 2017 var 13 av i alt 29 hendelser personulykker.

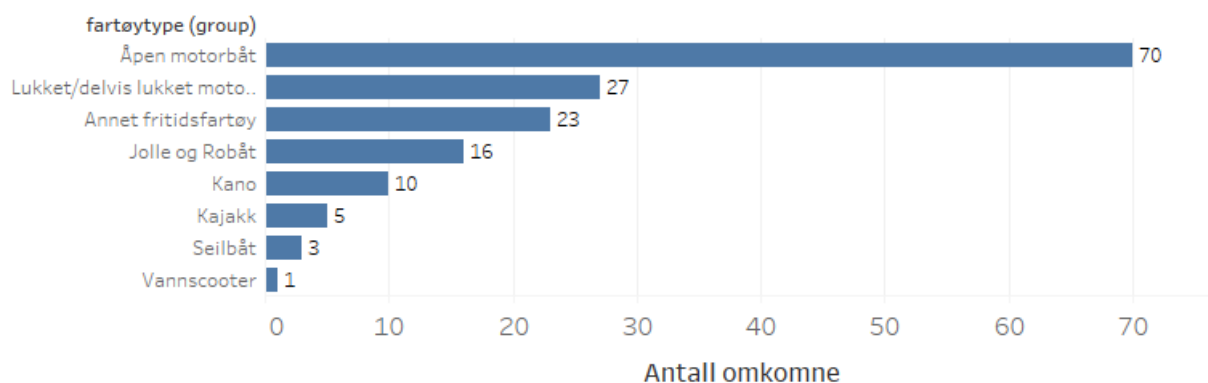
Figur 2: Antall omkomne, fordelt på ulykketype, 2013 - 2017

Fartøytype

Omlag 45 % av alle dødsfall skjer ved bruk av åpne motorbåter. Den nest største gruppen er lukkede/delvis lukkede motorbåter, som står for 17 % av dødsfallene. Samlet sett står altså motorbåter for omlag 62 % av alle dødsfall i perioden 2013 – 2017. Til sammenligning estimerte Kongelig norsk båtforbund i sin båtlivsundersøkelse i 2012 at motorbåter (med og uten overnattingsmulighet) utgjorde 62 % av alle fritidsbåter i Norge¹.

I 2017 skjedde 13 av dødsfallene ved bruk av åpne motorbåter. De resterende dødsfallene er fordelt mellom lukket/delvis lukket motorbåter (6), Joller og Robåter (4), andre fritidsfartøy (3), kajakk (2), og kano (1).

¹ Kongelig norsk båtforbund, båtlivsundersøkelsen fritidsbåtlivet i Norge 2012, tabell 14.

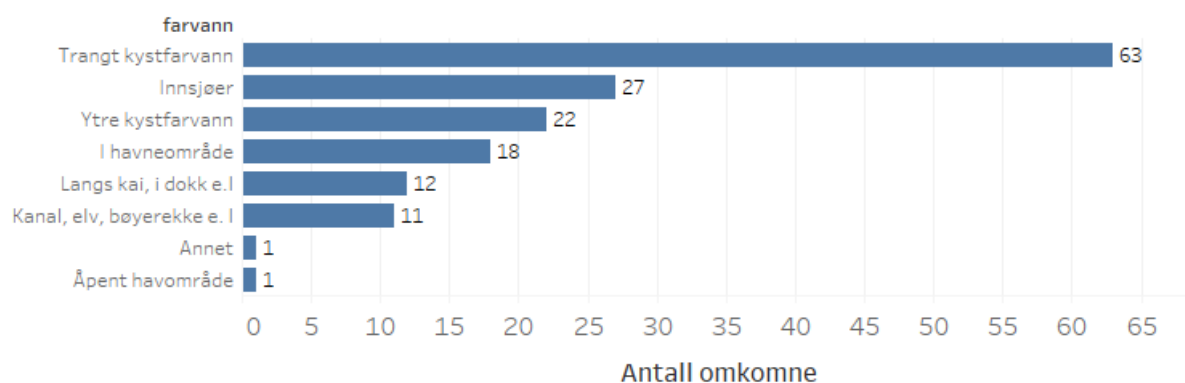

Figur 3: Antall omkomne, fordelt på fartøytype, 2013 – 2017.

Farvann

Dødsulykker skjer både i ferskvann og saltvann. Omlag 40 % av dødsfallene skjedde i trangt kystfarvann, som for eksempel skjærgården, mens i overkant av 17 % av dødsfallene har skjedd i innsjøer. Vi har også et ikke-ubetydelig antall omkomne i havneområde (12 %), og langs kai (8 %). Når det gjelder sistnevnte kategori, er det ofte vanskelig å avgjøre hvorvidt hendelsen skjedde i forbindelse med bruk av fritidsfartøyet eller ikke. I slike tilfeller inkluderes hendelsen dersom det vurderes som rimelig å anta at ulykken skjedde i forbindelse med bruk av en fritidsbåt. Fall fra kai i havneområdet inkluderes normalt ikke.

I 2017 skjedde i alt 7 av 29 hendelser (24 %) i havneområde eller langs kai. Av disse var 4 langs kai, og 3 i havn.

Figur 4: Antall omkomne, fordelt på farvann, 2013 - 2017

Bruk av flyteutstyr

Manglende flyteutstyr er en medvirkende årsak til mange dødsfall. Tabell 1 viser utvikling i antall omkomne fordelt på hvorvidt vedkommende benyttet flyteutstyr. I enkelte tilfeller vil ikke bruk av flyteutstyr ha betydning for ulykken. Eksempler på dette er hendelser med kullosforgiftning, hvor de forulykkede omkommer mens de sover. Slike hendelser er registrert under «flyteutstyr ingen betydning».

Grunnen til den store økningen i antallet ukjente tilfeller i 2017 er at direktoratet venter på tilbakemelding fra politiet på en del av 2017 sakene.

Tabell 1: Bruk av flyteutstyr, 2013 - 2017

Bruk av flyteutstyr	2013	2014	2015	2016	2017	Totalt
---------------------	------	------	------	------	------	--------

Flyteutstyr benyttet	6	6	8	10	8	38
Flyteutstyr ikke benyttet	27	16	23	13	18	97
Flyteutstyr ingen betydning	0	2	6	3	0	11
Ukjent	1	4	0	1	3	9
Totalt	34	28	37	27	29	155

I 2017 har åtte brukt flytevest av dem som omkom. I seks av disse tilfellene har vesten falt av, ikke hatt nok luft i blæren, eller ikke vært tilstrekkelig festet. I tre tilfeller er det ukjent om det er benyttet flytevest på eller ikke. I to av disse har personene fremdeles status som savnet og i det siste tilfellet vet ikke politiet om omkomne har hatt vest på eller ikke.

Av de totalt 155 omkomne de siste fem årene har:

- ... 25 % benyttet flytevest
- ... 61 % ikke benyttet flytevest
- ... 7 % ikke bruk av flytevest hatt betydning for utfallet.
- ... 6 % av tilfellene vært ukjente.

Nasjonalitet

Selv om de aller flest omkomne er nordmenn, men vi ser også en betydelig mengde utlendinger som omkommer ved bruk av norske fritidsbåter. Av disse kommer den store majoriteten fra EU-land, ofte i forbindelse med feriering i Norge. Av de totalt 155 omkomne de siste fem årene er omlag 85 % nordmenn, mens 15 % er utlendinger.

I 2017 omkom 7 utenlandske statsborgere på norske fritidsfartøy. Dette er det høyeste antallet utenlandske omkomne i femårsperioden.

Tabell 2: Omkomne etter nasjonalitet, 2013 - 2017

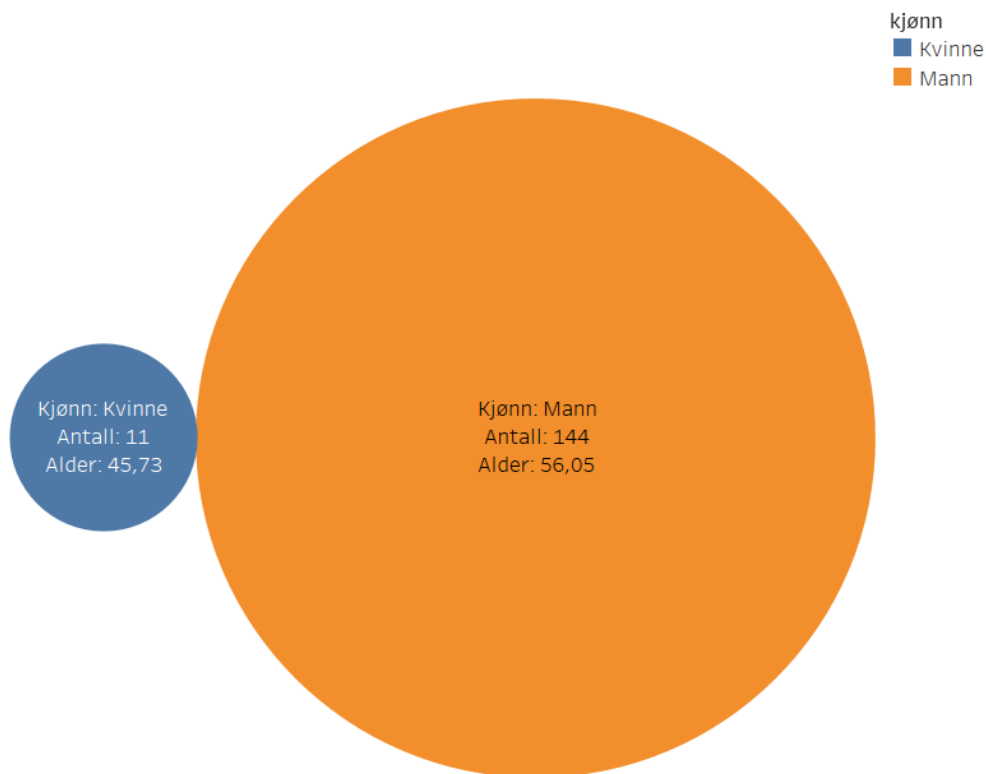
Nasjonalitet	2013	2014	2015	2016	2017	Totalt
Norsk	28	27	32	22	22	131
Utenlandsk (EU)	4	1	4	3	5	17
Utenlandsk (utenfor EU)	1	0	1	2	2	6
Ukjent	1	0	0	0	0	1
Totalt	34	28	37	27	29	155

Kjønn og alder

I likhet med tidligere er den store majoriteten av de omkomne middelaldrende menn. Det antas at denne gruppen benytter seg av båt i større grad enn resten av befolkningen, noe som kanskje kan forklare hvorfor denne gruppen er så overrepresentert i statistikken. Dette er nok en gruppe som bør vies spesiell oppmerksomhet i det forebyggende arbeidet.

Den yngste personen som omkom i 2017 var en 19 år gammel mann, mens den eldste var en 86 år gammel mann. Gjennomsnittsalderen på de omkomne i 2017 var 56 år. 86 % av de omkomne i 2017 var 40 eller eldre.

Fire kvinner omkom i 2017, mens de resterende 25 var menn.

Figur 5: Omkomne etter kjønn og gjennomsnittsalder, 2013 - 2017

Alkoholpåvirkning

Sjøfartsdirektoratet mottar informasjon om alkoholpåvirkning fra politiet. I mange tilfeller er ikke dette tilgjengelig, f.eks. dersom personen ikke blir obdusert eller aldri blir funnet. De siste fem årene er 35 av de 155 omkomne registrert som alkoholpåvirket. Dette tilsvarer omlag 22 %.

I 2017 er omlag 34 % av de omkomne registrert som alkoholpåvirket.

Tabell 3: Omkomne etter påvirkning, 2013 - 2017

Påvirket	2013	2014	2015	2016	2017	Totalsum
Alkohol/ruspåvirket/påvirket av medikamenter	4	8	8	5	10	35
Ukjent/edru (reg frem til 2016)	30	20	29	22	-	101
Edru (reg fra 2017)	-	-	-	-	13	13
Ukjent (reg fra 2017)	-	-	-	-	6	6
Totalsum	34	28	37	27	29	155

Varslinger fra hovedredningsentralen.

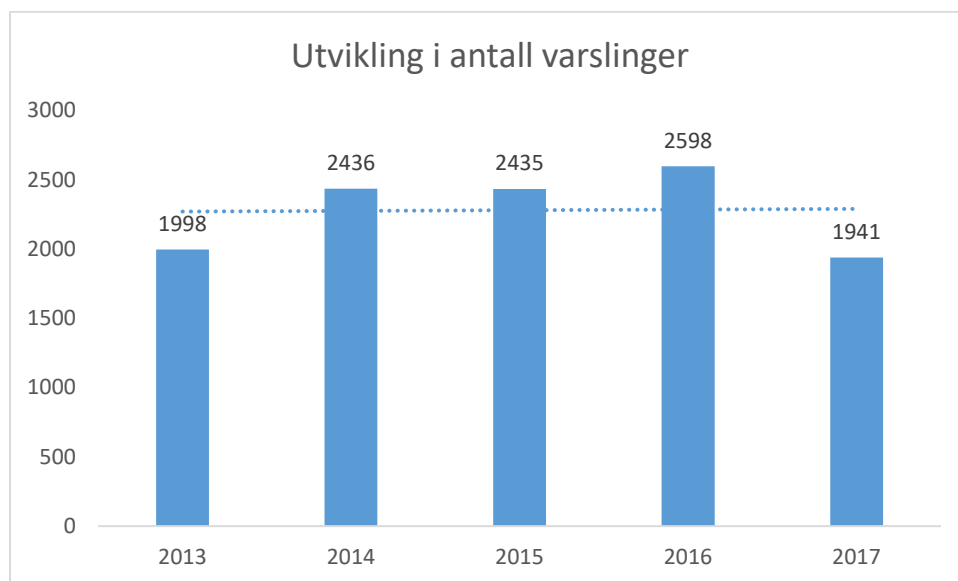
Tall hentet fra hovedredningsentralen viser at de har fått inn omlag 11 400 varslinger om fritidsfartøy² de siste fem årene. Av disse blir omlag 67 % definert som «Assistanse fartøy», ofte på

² Hovedredningsentralen deler ikke inn sakene sine i fritidsfartøy og næringsfartøy slik Sjøfartsdirektoratet gjør. For å komme frem til overnevnte tall har vi tatt utgangspunkt i følgende fartøytyper i hovedredningsentralens kodeverk: Brett/Kite, Kano/kajakk, Motorbåt, Robåt, Seilbåt, Sportsdykker, og Vannscooter. Kystfiske er utelatt da det er vanskelig å si hvorvidt dette er hobbyfiske eller næringsvirksomhet.

bakgrunn av maskinhavari, problemer med propell, eller drivstoffmangel. Den nest største hendelsestypen er «Grunnstøting» som utgjør omlag 12 % av alle varslingene.

Utvikling i antall varslinger

Antallet varslinger i 2017 er noe under trenden for perioden. Denne nedgangen skyldes hovedsakelig en nedgang i antallet varslinger registrert på motorbåt, fra 2125 i 2016 til omlag 1500 i 2017. I den samme perioden har antallet varslinger med vannscooter økt fra 10 i 2016, til 21 i 2017, mens kano/kajakk har økt fra 19 i 2016 til 50 i 2017.

Figur 6: Utvikling i antallet varslinger knyttet til fritidsfartøy, Hovedredningssentralen 2013 – 2017

Hendelsestype

Hovedredningssentralen opererer med en del flere hendelsestyper enn Sjøfartsdirektoratet. Tabellen under viser antallet hendelsestyper hvor antallet varslinger var større enn 30. Dette gjøres for å begrense tabellens størrelse.

Majoriteten av hendelsene hovedredningssentralen blir varslet om er assistanse meldinger, men det er også et ikke-ubetydelig antall drivende gjenstander. Av sistnevnte utgjør omlag 54 % motorbåter, og 33 % robåter.

Merk at ikke alle MOB – drukning hendelser medfører dødsfall. Av de 160 varslingene av denne typen har hovedredningssentralen registrert 34 dødsfall.

Tabell 4: Antall varslinger 2013 – 2017 etter type. Hendelsestyper med mindre enn 30 varslinger er utelatt.

Hendelsestype	Antall varslinger
Assistanse fartøy	7659
Grunnstøting	1362
Drivende gjenstand - objekt	867
Savnet fritidsbåt	312
Lekkasje	260
Brann	229
Kantring - Slagside	167

MOB - Drukning	160
Udefinert - SJØ	143
MEDEVAC	63
Nødsignal - Telekomm	55
Kollisjon	42

Fartøytype

Ikke overraskende står motorbåter for den store majoriteten av antall varslinger. Som nevnt tidligere har det nok sammenheng med bruksmønster. For perioden som helhet sto motorbåter for omlag 80 % av alle ulykkene, i 2017 har dette tallet sunket noe, til 77 %.

Tabell 5: Antall varslinger 2013 - 2017, fordelt på fartøytype.

Fartøytype	Antall varslinger
Motorbåt	9147
Seilbåt	1561
Robåt	457
Kano/Kajakk	69
Brett	67
Sportsdykker	46
Vannscooter	31
Brett/Kite	30
Totalsum	11408